

21. ŠKOLSTVÍ

Převážná většina údajů v této kapitole (tab. 21-1. až 21-31.) byla převzata z databáze, příp. publikací Ústavu pro informace ve vzdělávání (ÚIV), který je rezortním pracovištěm Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR pro statistiku vzdělávání. ÚIV provádí vyčerpávajícím způsobem statistická zjišťování, metodicky a organizačně zabezpečuje zpracování dat za Českou republiku i jednotlivé regiony, za všechny druhy škol v působnosti rezortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Informace o školách v působnosti Ministerstva obrany ČR a Ministerstva vnitra ČR jsou uváděny v samostatné tabulce.

Vzdělávací systém v České republice platný od roku 2005

Předškolní vzdělání lze získat v mateřské škole. Mateřské školy mohou být samostatně zřizovány i pro děti se zdravotním postižením a též při zařízeních pro výkon ústavní výchovy. Toto vzdělávání je určeno dětem od tří let věku až do jejich nástupu do základního vzdělávání, docházka je nepovinná.

Od školního roku 2005/06 mateřské školy zahrnují mateřské školy, speciální mateřské školy a mateřské školy při zařízeních ústavní - ochranné výchovy (ZÚV), včetně dětí se speciálními zdravotními potřebami.

Základní vzdělávání je povinné vzdělávání pro všechny způsobilé děti obvykle od 6 let věku. Základní vzdělávání v základní škole má 9 ročníků a člení se na první stupeň (1.-5. ročník) a druhý stupeň (6.-9. ročník). Pro žáky se zdravotním postižením má deset ročníků, první stupeň (1.-6. ročník) a druhý stupeň (7.-10. ročník). Děti s některými těžkými zdravotními postiženími (těžké mentální postižení, autismus, kombinace postižení) jsou vzdělávány v základní škole speciální (ukončením vzdělávacího programu základního vzdělávání v základní škole speciální získá žák základy vzdělání). Poslední čtyři, resp. dva roky povinné devítileté školní docházky lze absolvovat v osmiletém, resp. šestiletém gymnáziu nebo v odpovídající části osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře.

Od školního roku 2005/06 základní školy zahrnují základní školy, speciální základní školy a základní školy při ZÚV včetně žáků se speciálními zdravotními potřebami.

Střední vzdělávání

- **střední vzdělání** získá žák úspěšným ukončením (složením závěrečné zkoušky) vzdělávacího programu v délce 1 roku nebo 2 let denní formy vzdělávání;
- **střední vzdělání s výučním listem** získá žák úspěšným ukončením, tj. složením závěrečné zkoušky, vzdělávacího programu v délce 2 nebo 3 let denní formy vzdělávání nebo zkráceného studia pro získání středního vzdělání s výučním listem (pro žáky, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou);
- **střední vzdělání s maturitní zkouškou** získá žák úspěšným ukončením (složením maturitní zkoušky) vzdělávacích programů šestiletého nebo osmiletého gymnázia, vzdělávacího programu v délce 4 let denní formy vzdělávání, nástavbového studia v délce 2 let denní formy vzdělávání (pro žáky, kteří získali střední vzdělání s výučním listem v příbuzném oboru) nebo zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou (pro žáky, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou v jiném oboru).

Střední školy

Gymnázium poskytuje ve čtyřletém, šestiletém a osmiletém vzdělávacím programu střední vzdělání zakončené maturitní zkouškou a je orientované především na přípravu k vysokoškolskému studiu.

Střední odborná škola (SOŠ) nabízí čtyřleté obory ukončené maturitní zkouškou a jednoleté nebo dvouleté obory ukončené závěrečnou zkouškou. Žáky připravuje především pro výkon odborných činností v praxi. Ve středních odborných školách může být realizováno nástavbové studium a zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou.

Od školního roku 2005/06 střední školy zahrnují střední školy, speciální střední školy a střední školy při ZÚV včetně žáků se speciálními zdravotními potřebami.

Střední odborné učiliště (SOU) připravuje žáky na dělnická povolání a odborné činnosti. Nabízí dvouleté a tříleté obory ukončené výučním listem a obory čtyřleté ukončené maturitní zkouškou. Ve středních odborných učilištích může být realizováno nástavbové studium a zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem.

Střední vzdělání s maturitní zkouškou je možno získat také v **konzervatořích**, kde lze složit maturitní zkoušku po 4. ročníku, v osmiletém vzdělávacím programu po 8. ročníku, obvyklým ukončením vzdělávání v konzervatoři je však absolutorium. Od školního roku 2005/06 konzervatoře zahrnují konzervatoře a konzervatoře pro žáky se zdravotním postižením včetně žáků se speciálními zdravotními potřebami.

Vyšší odborné vzdělávání ve vyšších odborných školách rozvíjí a prohlubuje znalosti a dovednosti studenta získané ve středním vzdělávání. Délka vyššího odborného vzdělávání v denní formě je 3 roky včetně odborné praxe, u zdravotnických oborů vzdělání až 3,5 roku a lze ho získat ve **vyšších odborných školách** nebo v **konzervatořích**, které připravují žáky v oborech zpěv, hudba, tanec a dramatické umění v šestiletých vzdělávacích programech navazujících na ukončené základní vzdělání a v osmiletých vzdělávacích programech navazujících na dokončený 1. stupeň základní školy. Obvyklým ukončením vzdělávání v konzervatoři je absolutorium, kterým se získá vyšší odborné vzdělání.

Data za shora uvedené druhy škol jsou vykazována podle stavu k 30. 9. 2005.

Na vysoké škole je možné studovat po získání středního vzdělání s maturitní zkouškou (výjimkou jsou umělecké vysoké školy, kam lze přijmout uchazeče s výjimečným talentem i bez dosažení středního vzdělání s maturitní zkouškou). Na vysoké škole se studuje v bakalářských, magisterských nebo doktorských studijních programech. Bakalářské studium je ukončeno státní závěrečnou zkouškou, jejíž součástí je zpravidla obhajoba bakalářské práce. Magisterské studium navazuje na bakalářský vzdělávací program (dvoustupňové studium) nebo – tam, kde to vyžaduje charakter studijního programu – je jednostupňové. Magisterské studium je ukončeno státní závěrečnou zkouškou (její součástí je obhajoba diplomové práce), a to jak na jednostupňových oborech, tak i na dvoustupňových, v oblasti lékařství, veterinárního lékařství a hygieny se ukončuje rigorózní zkouškou. Na magisterské studium může navazovat doktorský studijní program, který je zaměřen na vědecké bádání, samostatnou tvůrčí činnost v oblasti výzkumu, vývoje či umění. Standardní doba doktorského studia je tři roky.

Počet studentů poprvé zapsaných ke studiu a počet absolventů se uvádí za kalendářní rok. Počet studentů a uchazečů o studium se vyazuje podle stavu k 31. 10. sledovaného roku.

Děti se **zdravotním postižením** mají stejný přístup ke vzdělání jako děti zdravé. Mohou být individuálně integrovány ve třídách běžných mateřských, základních a středních škol, v běžných konzervatořích a v běžných studijních skupinách vyšších odborných škol, mohou pro ně být zřizovány samostatné třídy v běžných mateřských, základních a středních školách a samostatné studijní skupiny ve vyšších odborných školách a mohou pro ně být zřízeny samostatné školy. Pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami (zdravotně postižené, zdravotně nebo sociálně znevýhodněné) existují možnosti přípravy na vzdělávání – přípravné třídy pro sociálně znevýhodněné děti, přípravný stupeň základní školy speciální pro těžce zdravotně postižené děti. Vzdělávání dětí se zdravotním postižením může být prodlouženo až o 2 roky.

Členění podle forem vzdělávání

Střední a vyšší odborné vzdělávání je poskytováno denní formou a ostatními formami. Ostatní formy vzdělávání jsou: večerní, dálkové, distanční a kombinované.

Vysoké školy zajišťují studium formou prezenčního studia nebo formou distančního či kombinovaného studia.

Poznámky k tabulkám

Tab. 21-1. Mateřské školy

Od školního roku 1997/1998 jsou uváděny pouze údaje za mateřské školy, zatímco

v předcházejících letech jsou v těchto údajích zahrnuta i společná zařízení jesle a mateřská škola. V údajích za mateřské školy s celodenním provozem nejsou zahrnuty školy s provozem polodenním a internátním.

Tab. 21-3. Žáci a učitelé základních škol podle postupných ročníků

V údajích o počtu žáků, kteří odešli ze základních škol v minulém školním roce, jsou zahrnuti žáci, kteří ukončili povinnou školní docházku, přestoupili do víceletých gymnázií, tanečních konzervatoří, atd.

Tab. 21-8. Žáci čtyřletých gymnázií - denní vzdělávání

V počtu žáků (z toho dívek) v třídění podle jednotlivých postupných ročníků denního vzdělávání jsou zahrnuti pouze žáci ve čtyřletém cyklu denního vzdělávání, a to z důvodu srovnatelnosti s údaji o počtech žáků denního vzdělávání středních odborných škol, resp. středních odborných učilišť.

Tab. 21-9., 21-14., 21-19. a 21-23. Střední a vyšší odborné vzdělávání podle oborů ve školním roce 2005/2006

Obory jsou označeny čísly podle Klasifikace kmenových oborů vzdělání (KKOV).

Tab. 21-20. Žáci jazykových škol ve školním roce 2005/2006 – denní vzdělávání

Uvádí se vzdělávání jednoletých kurzů s denní výukou, organizované ve smyslu vyhlášky MŠMT ČR č. 183/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů (č. 284/2001 Sb.). Údaje v tabulce zahrnují jazykové školy státní a soukromé.

Tab. 21-29. Studenti a absolventi soukromých vysokých škol ve školním roce 2005/2006

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, s účinností od 1. 1. 1999 umožnil vznik soukromých vysokých škol. Tyto vysoké školy poskytují bakalářské vzdělávání, plně hrazené studenty.

Tab. 21-32. Výdaje státního rozpočtu a územních rozpočtů na vzdělávání v roce 2005

Údaje o výdajích státního rozpočtu a územních rozpočtů (krajů a obcí) na vzdělávání vycházejí z údajů účetních výkazů o plnění příjmů a výdajů rozpočtových organizací, které ČSÚ získává od Ministerstva financí ČR. Respektují funkční třídění výdajů a zahrnují výdaje oddílů 31 a 32 - Vzdělávání platné rozpočtové skladby v podrobnějším členění uvedeném v legendě tabulek.

Uspořádání hlavičky tabulek odpovídá druhovému třídění platné rozpočtové skladby.

Údaje uváděné v tabulkách jsou srovnatelné s údaji publikovanými ve statistických ročenkách minulých let. Z kapitoly 22. Kultura a sport byla do této kapitoly přemístěna tabulka „Žáci a trenéři sportovních tříd na základních školách, na gymnáziích a na sportovních gymnáziích“.

* * *

Podrobnější údaje z oblasti vzdělávání lze nalézt ve specializovaných publikacích Ústavu pro informace ve vzdělávání, např. „Statistická ročenka školství 2005/2006“; dále pak v publikacích ČSÚ

vydávaných podle Edičního plánu na rok 2006 v tematické skupině 3 - PRÁCE, SOCIÁLNÍ STATISTIKY, podskupině 33 - Školství, kultura, zdravotnictví:

- „Speciální školství v ČR po roce 1989“ - únor 2006;

Další údaje jsou zveřejňovány na internetových stránkách Českého statistického úřadu:

[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_\(demografie\)_<!_lide_>/](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_(demografie)_<!_lide_>/)

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/skolstvi_lide

<http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/aktual/ep-3>

<http://vdb.czso.cz/vdb/>

nebo dalších institucí:

<http://www.uiv.cz/> - Ústav pro informace ve vzdělávání (ÚIV)

<http://www.mvcr.cz/> - Ministerstvo vnitra ČR

<http://www.army.cz/scripts/detail.php?pgid=1> - Ministerstvo obrany ČR

Převodní tabulka Mezinárodní klasifikace vzdělávání
(International Standard Classification of Education – ISCED)
a české vzdělávací soustavy

Pramen: Ústav pro informace ve vzdělávání

Stupeň ISCED	anglicky česky	v českém školském systému - úroveň vzdělávání (typ a druh školy, která je poskytuje)
ISCED 0	<i>Pre-primary</i> preprimární	Mateřská škola, přípravný stupeň základní školy speciální a přípravné třídy pro děti se sociálním, osoby bez vzdělání
ISCED 1	<i>Primary</i> primární	1. stupeň základní školy (bez základní školy praktické a základní školy speciální) a základní školy praktické; základní škola praktická (bez dvou posledních ročníků)
ISCED 2A, 2B, 2C	<i>Lower Secondary</i> nižší sekundární	2. stupeň základní školy (bez základní školy praktické a základní školy speciální) a základní školy praktické; poslední dva ročníky základní školy speciální, 1. a 2. ročník šestiletého gymnázia, 1. až 4. ročník osmiletého gymnázia, konzervatoře - obor tanec, praktické školy (obory jednoleté a dvouleté), kurzy pro získání základů vzdělání, kurzy pro získání základního vzdělávání
ISCED 3, 3A, 3B, 3C	<i>Upper Secondary</i> vyšší sekundární	Integrovaný 1. ročník, praktická škola tříletá, čtyřletá gymnázia a vyšší ročníky šesti až osmiletých gymnázií, střední vzdělávání ukončené maturitní zkouškou; 5. až 6. ročník konzervatoře oboru tanec, 1. až 4. ročník šestiletých oborů konzervatoře a 1. až 5. ročník sedmiletých oborů konzervatoře; střední vzdělávání, střední vzdělávání s výučním listem, studium jednotlivých předmětů na střední škole a rekvalifikační kurzy ukončené závěrečnou zkouškou
ISCED 4A, 4C	<i>Post-secondary, Non-tertiary</i> nástavbové	Nástavbové studium, vzdělávání absolventů středních škol organizované vysokou školou, zkrácené vzdělávání v oborech ukončených maturitní zkouškou, pomaturitní studium na školách s právem jazykové zkoušky, zkrácené vzdělávání v oborech ukončených výučním listem, rekvalifikační kurzy na škole vyžadující předchozí vzdělání na střední škole, rekvalifikační kurzy v délce od 6 měsíců do 2 let pro absolventy
ISCED 5A, 5B	<i>Tertiary - first stage</i> první stupeň terciárního vzdělání	Vyšší odborná škola, poslední dva ročníky konzervatoře, vysoké školy: nulté ročníky, bakalářské, magisterské programy čtyřleté, pěti až šestileté a navazující, další vzdělávání pro absolventy bakalářských a magisterských studijních programů
ISCED 6	<i>Tertiary - second stage</i> druhý stupeň terciárního vzdělání	Doktorský studijní program ukončený titulem Ph.D.